

Den tingene iboende kraft

Thomas Bloch Ravn

Med udgangen af marts 2024 slutter Thomas Bloch Ravn som direktør efter godt 28 år i spidsen for Den Gamle By. I disse næsten tre årtier er Den Gamle By blevet gennemgribende gentænkt, og i denne artikel fortæller Thomas Bloch Ravn, hvordan han i sine første år som direktør fik en helt særlig kontakt til Den Gamle Bys oprindelige idé og bankende hjerte.

Når talen falder på museer, kan man sommetider få det indtryk, at de er sat i verden for at lave events og særudstillinger. Det er de naturligvis også, men museer er først og fremmest langsigtede organisationer, som gerne skal se generationer frem i tiden.

Jeg har i nogle år udtrykt det på den måde, at vi arbejder med fortiden, men vi gør det i nutiden og med tanke på fremtiden. Vi bygger videre på det, der er i forvejen. Med ny viden, nye effekter og nye oplevelser.

Vi lægger til museets hovedstol.

At udvikle et museum tager tid

Den 4. april 2023 markerede vi afslutningen på en langsigtet og langstrakt udvikling af Den Gamle By. Det begyndte med en vild idé for 20 år siden. Og nu stod vi så med en helt ny Den Gamle By, som siden åbningen i 2013 af den første hovedhjørnesteen, Tårnborghuset, har været til glæde for næsten 5 millioner gæster.

At udvikle et museum tager tid, ofte lang tid. Da Den Gamle Bys grundlægger, Peter Holm, i 1914 åbnede de første tre bygninger i sit museum, havde han en vision om at skabe et troværdigt billede af

Under Hendes
Majestæt Dron-
ningens besøg
i Den Gamle By
25. august 2023
blev der også tid
til en tur i gåga-
den fra 1974.

en dansk købstad – en dansk by, som den tog sig ud på H.C. Andersens tid og tidligere. Det lykkedes ham stort set i løbet af det næste kvarte århundrede.

Men man kan sige, at Peter Holms Den Gamle By først blev helt færdig, da vi i 2009 lukkede torvets sidste side med Møntmestergården, der stammer fra Borgergade i København.

Et umuligt projekt

At vi rent faktisk lykkedes med Møntmestergården, skulle vise sig at få vidtrækkende betydning for Den Gamle By. For vi fandt ud af, at museet rummer stærkere kræfter, end vi hidtil havde troet. Ja, efter Møntmestergården begyndte vi at tale om Den Gamle By som de umulige projekters museum – og vi satte os endnu større mål.

Vi erkendte, at Den Gamle By var blevet meget gammel. Så gammel, at ingen nulevende længere kunne relatere sig til de miljøer, man her mødte. Vi måtte konstatere, at vi havde glemt stifteren Peter Holms princip om, at Den Gamle By altid skal rumme noget, som gæsterne kan genkende. Hos udenlandske kolleger blev vi inspireret til at gå op i tid. Navnlig af hollandske Openluchtmuseum i Arnhem, norske Maihaugen i Lillehammer og walisiske St Fagans i Cardiff. Flere andre museer havde tilsvarende planer.

I Den Gamle By besluttede vi at lave et bykvarter, som det kunne tage sig ud i året 1974. Vi vedtog at lave en kronologisk trædesten i form af et 1927-kvarter, så der ikke skulle blive for lang tidsafstand til den gamle Den Gamle By.

Den statslige Kulturarvsstyrelse mente ikke, at de moderne tider var noget, Den Gamle By skulle befatte sig med. Men vi var ret faste i kødet, og vi fik enestående opbakning fra indflydelsesrige internationale kolleger. Så vi gik i gang med at planlægge.

En ny Den Gamle By

At skabe et moderne bykvarter var dog mere, end Den Gamle By selv kunne gabe over. Vi havde brug for en samarbejdspartner med endda meget store muskler. Det fik vi, da nøglepersoner i A.P. Møller Fonden fattede interesse for projektet. Der var en længere dialog, men det korte af det lange er, at vi 30. marts 2007 fik et brev med en donation på 161 millioner kroner til at realisere projektets første store etape.

Jeg orienterede Den Gamle Bys protektor, Hendes Majestæt Dronningen, og sendte hende hele ansøgningsmaterialet. Få dage senere kom der et håndskrevet brev med lykønskning og bemærkningen: "Det har Den Gamle By så sandelig fortjent".

Så tog vi tilløb – og gik i gang. Undersøgelser af jordbunden, udgravning, pilotering og fundering. Vi fandt de huse, vi skulle bruge. Fra Viborg, fra Hjørring, fra Horsens, fra København, fra Jelling. Vi målte op, dokumenterede og registrerede. Vi fjernede de enkelte dele. Også murene, der blev hejst på blokvogne og kørt på magasin. Og så satte vi det hele op igen. Det passede til punkt og prikke.

Huse, gader og gårde blev befolket med rigtige menneskers historier. Fra kernefamilie til kollektiv. Fra pensionistpar til gæstearbejdere. Fra gynækolog til børnehave. Fra konditoriet Café Bonnichts til Jazzbar Bent J. Fra Pouls Radio til glittede magasiner i Bogcentrallen. Undervejs kan man også skrive på maskine, se på gamle biler og tale i telefon – med ledning. Et mangfoldigt billede af, hvordan Danmark så ud, og hvordan danskerne levede for snart et halvt århundrede siden.

Museer i museet

Det var indtrykket, at fonden var tilfreds med Den Gamle Bys indsats, og i 2014 faldt den næste bevilling fra A.P. Møller Fonden. Hele 135 millioner kroner lød den på. Bevillingen omfattede den sidste etape af 1974 – og dertil en gade fra 2014 kombineret med en ny hovedindgang.

Det store projekt skabte rum og rammer for substantielle, men mere afgrænsede projekter. Plaktmuseet. Kunstkammeret med sølvtøj, ure og porcelæn. Smykkeskrinet. Aarhus Fortæller. Og fra 25. august 2023 også Museet for Dansk Bladtegning, som Den Gamle By har overtaget fra Det Kgl. Bibliotek.

Projekterne blev realiseret med velvillig støtte fra blandt andre Salling Fondene, Aage og Johanne Louis-Hansens Fond, OJD Fonden og Augustinus Fonden.

Som en del af 1974-projektet åbnede vi i sommeren 2022 gågaden, som viser, hvordan en typisk handelsgade kunne tage sig ud i en dansk købstad i 1974. Med slagter, farve- og tapethandel og Byens Ost. Senere kom også Gottlieb Blomster til.

2014-gade og ny hovedindgang

Tirsdag 4. april 2023 åbnede vi 2014-gaden. Vi havde taget fat på opgaven i selvsamme år, nemlig 2014. Derfor var der ingen problemer med at dokumentere historierne og skaffe alt det, vi skulle bruge. Tidstypiske butikker. Den sidste Blockbuster. Pizzeria. To hjem. Singlekvinden Rikke Langkjær Jensen og familien Isager, som vi kalder regnbuefamilien.

I samme ombæring blev det til en ny hovedindgang. Den indgang, som nu blev den gamle indgang, var sådan set den bedste. Den Gamle By nogensinde havde haft. Og alligevel lignede den mest af alt en bagindgang.

Med den nye hovedindgang blev Den Gamle By for alvor synlig i bybilledet. Hovedindgangen ligger tæt på nogle af byens store parkeringspladser. Og i det hele taget er tilgængeligheden til Den Gamle By nu markant lettere – ikke kun for folk, der skal parkere biler, men også for dårligt gående. Og så rummer bygningen bare så smukke detaljer.

Samtidig vendte vi Den Gamle By om, så gæsterne de næste mange år frem vil opleve, at de begynder i en tid, de kender, og derfra kan bevæge sig tilbage i historien. Til 1974, til 1927 og til den gamle købstad i 1700-1800-tallet.

Rigtige menneskers historie

Når jeg efter åbningen ser tilbage, kan jeg blive helt forundret over, at det lykkedes for os. Det er først og fremmest, fordi vi har fået så enestående opbakning fra mange sider.

Navnlig A.P. Møller Fonden, som turde tro på os. Men også fra en hel række andre fonde. Cirka en halv milliard er det blevet til. Et svimlende beløb for et museum som Den Gamle By.

Enestående opbakning har vi også fået fra alle Den Gamle Bys informanter, der tillidsfuldt indvilgede i at dele deres liv med Den Gamle By – og med de millioner af gæster, der kommer her mellem år og dag. I både 1974-kvarteret og i 2014-gaden møder man mange af dem på skærme. At vi kan vise historien om rigtige mennesker med navn og adresse – og ikke bare som idealtyper – giver Den Gamle By en helt særlig troværdighed.

Vi synes selv, det er sket i pagt med Den Gamle Bys grundlæggende idé, og det er en fornøjelse at fornemme den begejstring, som de nye afsnit vækker hos museets store publikum.

Peter, Erna og jeg

En helt særlig betydning for mig personligt og for min forståelse for det, jeg kalder Den Gamle Bys bankende hjerte, fik den tidligere museumsinspektør, dr.phil. Erna Lorenzen (1909-2006). Erna Lorenzen blev ansat i Den Gamle By helt tilbage i 1935 og arbejdede tæt sammen med museets stifter, Peter Holm, i ti år indtil hans pensionering i 1945. I 1979 gik Erna Lorenzen af som museumsinspektør, men hun fortsatte med at følge med i, hvordan det gik i Den Gamle By.

I løbet af mine første par år som museumsdirektør fik jeg et nært og fortroligt, ja, nærmest sønligt forhold til Erna Lorenzen. Erna øste generøst af sin viden. Hun var god at drøfte nye ideer med – hvad enten det var til et arrangement i Den Gamle By, en aften i min hustrus og mit hjem eller under en visit i hendes hus, som hun selv havde tegnet i 1950. Hos Erna var der altid et glas portvin, et stykke chokolade og en interesseret sparringspartner.

Frem til Erna Lorenzen døde som 97-årig i 2006, søgte jeg ofte råd hos hende. Navnlig når jeg var kommet på en af mine mere kontroversielle ideer. Erna var jo den eneste, der kendte Den Gamle By helt tilbage til Peter Holms tid, og man var altid sikker på at få hendes utvetydige og velargumenterede mening.

For eksempel forelagde jeg hende ideen om at introducere det, vi kalder levende museum, som mange i Danmark på den tid betragtede som en slags tivolisering af museumsverdenen. Jeg forelagde hende også planen om at udvikle Den Gamle By fra alene at være et museum om den gamle købstad til også at vise mere nutidige miljøer – et ikke mindre kontroversielt projekt, skulle det vise sig.

Jeg forelagde hende mine tanker og fortalte, hvorfra jeg havde min inspiration. Erna havde normalt spørgsmål, som jeg gjorde mit bedste for at besvare, og vi diskuterede for og imod. Så blev Erna eftertænksom og talte også lidt med sig selv. ”Hvad mon Peter Holm ville sige til det”, tænkte hun sommetider højt. Når det så viste sig, at vi var enige alle tre, Peter Holm, Erna Lorenzen og jeg, ja så følte jeg mig bestyrket i, at jeg var på rette vej. Og så gjorde vi det sgu!

Den tingene iboende kraft

Da jeg i 2004 fyldte 50 år, holdt overinspektør Birgitte Kjær en tale. Den har jeg tænkt på mange gange siden. Birgitte fortalte om en skulptur, som hun huskede så tydeligt fra sin barndom og ungdom i København. Nemlig Axel Saltos ”Den tingene iboende kraft”, som

var opstillet ved Thorvaldsens Museum. Dengang undrede hun sig over skulpturens mærkelige titel, men siden var hun blevet betaget af dens dybere mening.

Da Birgitte i sin tale til mig skulle sammenfatte, hvilken indsats jeg efter hendes opfattelse havde ydet i Den Gamle By, var hun så venlig at referere til den betydning, der ligger i titlen på Axel Saltos skulptur. Hun sagde, at jeg havde formået at forløse den iboende kraft, der ligger i Den Gamle By.

Når jeg nu ser tilbage, tror jeg, at jeg ret hurtigt fandt en retning. Men destinationen kendte jeg ikke. Den tog efterhånden form, i takt med at vi diskuterede, hentede inspiration og eksperimenterede. Ikke på én gang, men lidt efter lidt og den ene ting efter den anden. Jeg bilder mig ind, at det er sket i pagt med Den Gamle Bys grundlæggende idé og iboende kraft.

Den Gamle By skal fortsat udvikle sig

Den Gamle By er blevet udviklet trin for trin i over 100 år. Hvert enkelt trin findes fortsat. De er en del af Den Gamle Bys hovedstol. Og de vil fortsat findes om 10, 20 og 50 år til glæde for de millioner af gæster, der er interesserede i at finde ud af, hvem de er, og hvor de er på vej hen, samtidig med at de har en hyggelig dag sammen. Det er et stærkt afsæt for den udvikling, der naturligt vil komme.

For det er værd at huske på, at det, som vi nu er nået i mål med, kun er en slags mellemstation. Naturligvis skal Den Gamle By ikke blive ved det, den er, når jeg stempler ud. Den skal blive ved med at udvikle sig. For hvis ikke Den Gamle By flytter sig, når verden flytter sig, så står museet ikke bare stille, det sakker agterud.

For mig var det en afgørende erkendelse, at Den Gamle By i sit koncept og sin historie rummer enorme kræfter. Jeg tror, det til enhver tid og for enhver ledelse drejer sig om at finde løsenet, så den tingene iboende kraft kan blive friset og videreudviklet i pagt med samtiden og den fremtid, der altid er på vej. Den Gamle By skal gøre det, museet har særlige forudsætninger for at gøre, og som ingen andre gør.

Den pointe vil jeg gerne give videre.

The Unique Energy

At the end of March 2024, Thomas Bloch Ravn will step down as director after 28 years at the helm of Den Gamle By. For nearly three decades, Den Gamle By has undergone an extensive reinvention, and in the article, Thomas Bloch Ravn shares how he has drawn inspiration from founder Peter Holm's initial plans for his museum. Thomas Bloch Ravn's connection to this, the essence of Den Gamle By, was forged through conversations with former museum curator Erna Lorenzen, who worked with Peter Holm from 1935 to 1945. The director advises his successor to embrace the unique energy residing deep within Den Gamle By's core concept.